

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»**

Рада молодих учених університету

Матеріали

XV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
«Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»
30 червня 2016 року

Збірник наукових праць

Переяслав-Хмельницький – 2016

*Олена Ващенко
(Київ, Україна)*

ХАРАКТЕРИСТИКА ШКІЛЬНИХ ФАКТОРІВ РИЗИКУ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА СТАН ЗДОРОВ'Я МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Наприкінці ХХ століття у сфері освіти визначилися дві тенденції, що зростають і посилюються до сьогодення. Перша – стрімке зростання кількості дітей, що з раннього віку охоплені обов'язковою освітою на фоні збільшення різних типів освітніх закладів, інноваційних технологій і методик, програм і підручників. Друга – поширення кількості соматичних і психофізичних захворювань у дітей, зниження якості освіти.

Медико-психолого-педагогічна практика доводить, що велика кількість школярів у процесі навчально-пізнавальної діяльності знаходиться у стані хронічної втоми, яка є основою нервово-психічного виснаження. Дослідженнями доведено, що педагогічні помилки або неправильні педагогічні технології негативно впливають на дитячу психіку у вигляді невротичних порушень, що викликає в учнів низький рівень пізнавальної активності та мотивації навчальної діяльності, нестійкість емоційної сфери; високий рівень тривожності, несформованість навичок спілкування [3, с. 7].

Фактори ризику, що мають місце в закладах освіти і призводять до погіршення здоров'я дітей і підлітків від першого до останнього року навчання, прийнято називати «шкільними». «Шкільні» фактори ризику – це той комплекс проблем, які є результатом діяльності освітнього закладу. Отже, зниження їх негативного впливу (або повна їх ліквідація) знаходиться в межах діяльності освітнього закладу. Багаторічні дослідження дозволяють виявити ті шкільні фактори ризику, які негативно впливають на здоров'я дітей, зокрема: стресова педагогічна тактика; інтенсифікація навчального процесу; невідповідність методик і технологій навчання віковим та функціональним можливостям школярів; передчасний початок дошкільного систематичного навчання; невиконання елементарних фізіологічних та гігієнічних вимог до організації навчального процесу; функціональна неграмотність педагога та батьків у питаннях збереження та зміцнення здоров'я; часткове руйнування служб шкільного лікарського контролю; недоліки в існуючій системі фізичного виховання; відсутність системи роботи з формування цінності здоров'я і здорового способу життя (в тому числі профілактики шкідливих звичок, статевого виховання, недостатнє використання засобів фізичного виховання) [3, с. 8].

Важливо відзначити, що негативний вплив шкільних факторів ризику припадає на період інтенсивного росту й розвитку організму дитини, яка дуже чутлива до будь-яких несприятливих впливів.

Розрив між кількістю інформації і спроможністю сучасної людини її засвоїти постійно зростає. Це зумовило появу такого психологічного явища, як інформаційна тривога. В освіті збільшення об'єму інформації призвело до кількаразового нагромадження навчального матеріалу, ускладнення змісту посібників і підручників, стрімкого прискорення темпу навчання. Сучасний учень щодня відчуває на собі інформаційний тиск. Проблема інформаційного та нервового перевантаження учнів постала вже в ХІХ столітті. Вона перебувала в центрі уваги відомих зарубіжних і вітчизняних учених – Я.А. Коменського, Й.Г. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, К. Ушинського, А. Макаренка, В. Сухомлинського та ін.

Насьогодні в дитячій психіатрії широко використовується термін «шкільний невроз». Цим захворюванням страждають майже дві третини першокласників. У дітей виникає страх школи з незвичною для них дисципліною, режимом дня, учителями. Такі діти не хочуть ходити до школи, влаштовують ранкові істерики. Це є причиною нічних кошмарів у дітей, виникнення енурезу, частих застудних захворювань.

20-40 % негативних впливів, що зумовлюють погіршення здоров'я сучасної дитини, пов'язані з дією шкільних факторів ризику, серед яких найбільш важливими називають такі:

- стресова тактика педагогічних впливів (постійні мікростреси. Мало хто з батьків звертає увагу на поганий сон, відсутність апетиту, плаксивість дитини без видимої причини);
- стрес обмеженого часу (це – один із найтяжчих стресів, що накопичується протягом 2-х тижнів без відпочинку, а наші діти в такому режимі живуть роками);
- невідповідність технологій і методик навчання віковим і функціональним можливостям дітей (наприклад, коли ми примушуємо дітей читати із секундоміром, вимагаючи при цьому швидкості читання 120 слів за хвилину, за умови як сприйняття інформації можливе лише при швидкості не більше 80-90 слів за хвилину; іншим яскравим прикладом такої невідповідності може бути методика навчання безвідривному письму. При її використанні порушується психофізіологічна структура письма, дитина виконує рухи, які через затримку дихання призводять до гіпоксії);
- інтенсифікація навчального процесу (по-перше, збільшення кількості навчальних годин з окремих предметів, по-друге, реальне зменшення кількості навчальних годин з інших дисциплін при збереженні, а то й збільшенні обсягу навчального матеріалу);
- нераціональна організація навчального процесу (збільшення навантаження порушує режим, є причиною скорочення сну, відпочинку);
- неграмотність батьків із питань охорони та зміцнення здоров'я дітей (організація після «шкільного» часу часто відсутня зовсім, бо батьки в більшості випадків працюють до вечора. Діти, крім домашніх завдань, отримують додаткове навантаження у вигляді теле, відео, комп'ютерної інформації; пізно лягають спати, десятигодинний сон, рекомендований школярам, відсутній практично в усіх сім'ях; прогулянки на свіжому повітрі здійснюються частіше за все тільки у вихідні; регулярні заняття в спортивних секціях, гуртках відвідують 10% школярів);
- невідповідність умов навчання санітарно-гігієнічним вимогам; й зниження рівня медичного контролю за здоров'ям учнів; незадовільна організація харчування (не всі навчальні заклади можуть похвалитися 100% відвідуванням шкільних їдалень учнями, збалансованим меню, що відповідає потребам організму дитини та навантаженню у школі) [3, с. 8].

Інтенсифікація навчального процесу є одним із найбільших факторів ризику, що серйозно впливають на стан дитячого здоров'я. Значні обсяги навчального матеріалу, скорочення часу на його вивчення, напружений характер навчання призводить до того, що близько 80% школярів зазнають невинновданого стресу, перетворюючись, за висловом М. Безруких, у «засмиканих невротиків». Упродовж останніх років тижневе навчальне навантаження на учнів збільшилося майже у 2 рази. Разом із приготуванням домашніх завдань робочий день учня в початковій школі становить 9-10 годин, в основній – 10-12 годин, у старшій – 13-15 годин. Учені порівнюють школу з конвеєром, який рухається зі швидкістю, неприйнятною для дитини [1].

Науковці підраховали, що перенавантаження інформаційним матеріалом у 20 разів перевищує можливості учнів. Проте лише 10% інноваційної діяльності педагогів спрямовані на використання оздоровчих технологій навчання. Досліджуючи проблеми пристосування сучасної людини до життя, яке змінюється з надзвичайною, калейдоскопічною швидкістю, відомий американський соціолог і футуролог Е. Тоффлер дійшов висновку, що людство перебуває на межі масового адаптаційного зриву. Величезні потоки інформації, які змушена «пропускати через себе» сучасна людина, надзвичайно інтенсивно впливають на її органи почуттів, спричиняючи виникнення серйозної недуги, яку Е. Тоффлер називає «шоком майбутнього» – це нова соціальна хвороба, причиною якої є все більший розрив між швидкістю змін у навколишньому середовищі й обмеженою швидкістю людської реакції [7].

Під впливом стресових факторів інформації, що постійно зростає у кількісному та якісному вимірах, відбувається надзбудження нервової системи людини, що з часом призводить до її енергетичного виснаження. У науковій літературі цей стан отримав назву

«вигоряння». У особи, як зазначає О. Виговська, враженої вигорянням, відбуваються постійні зміни:

- у поведінці: часто запізнюється; втрачає творчі підходи до вирішення проблем; працює довше, але менш результативно; втрачає прагнення до розваг та відновлення здоров'я;
- у почуттях: втрачає гумор; натомість з'являється почуття «чорного гумору»; відчуває збентеження і безсилля;
- у мисленні: не здатний концентрувати увагу; надто підозрілий; цинічно ставиться до оточуючих;
- у здоров'ї: порушення сну; підвищення сприйнятливості до інфекційних захворювань; стомлюваність і виснаження; порушення психічного здоров'я [5].

Науковці доводять, що для того, щоб якомога швидше адаптуватися до змін у навколишньому середовищі, потрібно навчитися контролювати темп власного життя, чергуючи періоди напруження з періодами розслаблення. Реорганізація освітньої системи в умовах переходу до інформаційного суспільства повинна передбачати широке використання можливостей просторово-образного способу пізнання з одночасним обмеженням логічно-раціональної діяльності. Вітчизняний і зарубіжний педагогічний досвід дозволяє визначити такі важливі шляхи оптимізації навчального процесу:

- зменшення загального інформаційного навантаження на учнів через послідовне застосування діяльнісного підходу; її визначення мінімумів обов'язкових знань із кожного предмета;
- забезпечення презентації обов'язкових знань у вигляді опорних таблиць з максимально ущільненою і структурованою інформацією;
- зниження рівня абстрактності у викладі навчального матеріалу;
- переорієнтація уваги з кількісних на якісні показники навчального процесу шляхом подальшого застосування особистісно-зорієнтованого підходу до учнів і вчителів;
- зменшення інтенсивності темпу навчальної діяльності [1].

Науковці нарахували приблизно 30 негативних для здоров'я дитини шкільних факторів. Серед основних шкільних факторів ризику фахівці виділяють не відповідну природній дитини організацію навчального процесу, стресову тактику педагогічного впливу і надмірну інформаційну завантаженість, що викликають у дітей дратівливість, поганий сон, неухважність. Як правило, всі ці ознаки батьки списують на звичайну ліню і починають силою примушувати дитину вчитися [1].

Психологами були зроблені спроби виявлення специфічних шкільних труднощів, які визначаються як шкільна дезадаптація. Аналізуючи понятійну суть адаптації, можна виділити декілька напрямів. По-перше, адаптація розглядається як сукупність властивостей, що характеризують стійкість до умов середовища, виражаючи рівень пристосування до нього. Науковці в процесі адаптації виокремлюють стан нестійкої психічної активності особи – дезадаптацію, при якій під впливом психогенних чинників відбувається розпад стереотипної системи стосунків, втрата значимих цінностей, що супроводжується негативними емоційними переживаннями і нездатністю реально оцінити ситуацію, знайти раціональний вихід з ситуації, що склалася.

Проблема дезадаптації особи розглядається психологами і педагогами як процес, пов'язаний із зміною соціальної ситуації (І.П. Брязгунов, О.В. Хухлаєва та ін.); власне дезадаптація трактується як порушення, що виявляються при акцентуації характеру або під впливом психогенів (С. А. Гурьєва, С.Е. Каган, С.С. Ковальов, А.Е. Лічко та ін.)

Значна кількість досліджень (Л.С. Дзюбко, Т.С. Землякова, С.С. Ковальов, І.А. Коробейників, Б.І. Кочубей, Н.Е. Луськанова, М. Раттер, Б. Філліпс і ін.) пряма або побічно пов'язані з емоційною дезадаптацією молодшого школяра. Більшість з них розглядають емоційну дезадаптацію на рівні дослідження механізмів стресового і постстресового стану (Р.Р. Аракелова, М.І. Буянцять, К. Бютнер та ін.), емоційно-вольової

регуляції (М.І. Боришевський, Г.М. Браслав, Ю.М. В'юнкова і ін.); стосунків (А.А. Бодальов, О.Л. Кононко, Р.Ф. Кумарін, Ю.А. Приходько, Т.М. Титаренко, Г.О. Хомич); індивідуальних особливостей: повільність (інертний тип нервової системи), імпульсивність, запальність, підвищена соромливість, замкнутість, надмірна чуттєвість і підвищена збудливість нервової системи (А. Осадько, Л.П. Пономаренко), низької самооцінки (А. Валлон, М. Герберт).

Під емоційною дезадаптацією молодшого школяра науковці розуміють психічний стан, викликаний стійкою, тривалою напругою, який виявляється в дисфункції механізмів саморегуляції, зниженні продуктивності пізнавальних процесів і загострення комунікативних проблем. Причини емоційної дезадаптації пов'язані із специфікою родинного виховання, процесом вчення в школі, стилем взаємодії вчителя з учнями, індивідуально-психологічними властивостями самої дитини [4].

Відсутність можливості задовольнити особистісні потреби дитини в школі, стан психічного дискомфорту, що виникає при цьому – це закономірні етапи формування шкільної дезадаптації. Руйнівний вплив цього дисбалансу проявляє себе тим сильніше, чим менше вік дитини. У шкільні роки особливо уразливим в цьому відношенні є період початкового навчання. І хоча прояви шкільної дезадаптації на цьому віковому етапі мають найбільш м'які форми, її наслідки для соціального зростання дитини є згубними.

Неуспішність може бути зумовлена й недостатнім рівнем “соціальної зрілості” дитини. У цьому випадку рекомендується визначити ступінь її мотиваційної готовності до систематичного шкільного навчання, виконання норм та регламентацій поведінки.

Відхилення у поведінці можуть мати як первинну обумовленість, пов'язану з особливостями нейродинаміки, так і вторинну, яка відображає неадекватні способи компенсаторного реагування дитини на ті чи інші ускладнення в шкільному житті. Саме тому об'єктом уваги мають стати діти, для яких характерні не епізодичні, а стійкі та у достатній мірі виражені розлади у поведінці.

Таким чином, аналіз здоров'язбережувальної діяльності загальноосвітніх закладів України, щодо подолання шкільних факторів ризику дає можливість дійти висновку щодо складників цієї діяльності. Вона має поєднувати такі форми і види роботи:

- корекцію порушень соматичного здоров'я з використанням комплексу оздоровчих та медичних заходів без відриву від навчального процесу;
- різноманітні форми організації навчально-виховного процесу з урахуванням психологічного та фізіологічного впливу на організм учнів;
- контроль за виконанням санітарно-гігієнічних норм організації навчально-виховного процесу; нормування навчального навантаження та профілактику перевтоми учнів;
- медико-психолого-педагогічний моніторинг стану здоров'я, фізичного і психічного стану учнів;
- розробку та реалізацію навчальних програм із формуванням в учнів навичок ведення здорового способу життя та профілактики шкідливих звичок;
- діяльність служби психологічної допомоги вчителям та учням у подоланні стресів, стану тривоги; сприяння гуманному ставленню до кожного учня; формування доброзичливих взаємовідносин у колективі вчителів;
- організацію та контроль за збереженням збалансованого харчування всіх учнів школи;
- заходи, що сприяють збереженню та зміцненню здоров'я вчителів та учнів, створення умов для їх гармонійного розвитку [2, с. 12].

Таким чином, вирішення проблем дезадаптації та негативно впливу шкільних факторів ризику на здоров'я молодшого школяра пов'язано з ранньою діагностикою симптомів та впливів на нього цих факторів, з розробкою диференційованих програм корекційного навчання, з пошуком ефективних засобів психолого-педагогічної підтримки вчителів та батьків дезадаптованих учнів.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Безруких М.М. Здоровьесберегающая школа / М.М. Безруких. – М.: МПСИ, 2004.
2. Ващенко О. Організація здоров'язберігаючої діяльності початкової школи / О. Ващенко, С. Свириденко // Початкова освіта. – 2005. – №46. – С.2-4.
3. Ващенко О. Як створити школу сприяння здоров'ю / О. Ващенко, С. Свириденко. – К.: Шкільний світ, 2008.
4. Ващенко О.М. Оздоровче виховання молодших школярів у взаємодії сім'ї та школи: метод. посібник / За заг. ред. О.М. Докукіної / О.М. Ващенко, К.І. Волинець, Т.В. Кравченко. – Х.: Вид-во «Ранок», 2015.
5. Виговська О. Педагогічна концепція людини – нова філософія педагогічної діяльності сучасного вчителя / О. Виговська // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2013. – № 4. – С. 29-36.
6. Всесвітня декларація про забезпечення виживання, захисту, розвитку дітей // Збірник нормативно-правових актів у сфері захисту прав дітей. – К.: Представництво Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, 2003. – С. 16-17.
7. Тоффлер Э. Шок будущего / Э. Тоффлер. – М.: АСТ, 2008.

*Шамсия Исмаилова
(Ургенч, Узбекистан)*

ФАРЗАНД ТАРБИЯСИДА АДАБИЁТНИНГ ЎРНИ

Аннотация. Данная статья посвящена вопросам семейного воспитания, а именно, роли литературного чтения в формировании мировоззрения подросткового поколения.

Ҳозирги замон тараққиёти ҳар бир шахсан воқеликни тўғри тушунишни, хулоса чиқаришни, ахлоқий покликни ва ҳиссий асабий чидамликни, жамиятимиз ҳаётининг барча жабҳаларида мустаҳкам ва фаол бўлишни талаб этмоқда. Келажагимизнинг қандай бўлиши ҳозирги кунда биз тарбиялаётган ёшларга боғлиқ. Бундай улкан вазифани амалга оширувчи, моддий ва маънавий бойликларни яратувчи асос оиладир. Оила жамиятнинг бошланғич ижтимоий бўғини сифатида мураккаб таркибга эга бўлиб, у ўз фаолиятида оила аъзоларининг, эҳтиёжи ва қобилияти, турли фаолиятнинг мақсад вазифаларининг эмас, балки тарбиявий фаолиятни ҳам акс эттиради

Ота-оналар қанчалик маънавий бой, эътиқодли ва юқори маълумотга эга бўлсалар, шу даражада такомиллашган услуб орқали ўз фарзандларини маслаҳат бериш, маъқуллаш, муқофотлаш, жазолаш, суҳбат ва ҳикоя фикр алмашиш, шахсий намуналари, адабиётга бўлган қизиқиши, болалари билан биргаликда ишлаши, ўқиган китобларини биргаликда муҳокама қилиши адабий меросимизнинг бой намуналаридан фойдаланиши, уларни меҳнат фаолиятига тортиш орқали ҳам тарбиялайдилар. Болалар фаолиятида иштирок этиш уларга тарбиявий таъсир кўрсатишнинг энг самарали усулидир. [1. с. 17]

Ўз фарзандларига ажойиб гўзал, орзу қилгудек тарбия бериш имкониятига эга бўлган ота-оналар умрларини роҳат ва фароғатда ўтказдилар, болаларидан ҳамиша олижаноблик, меҳрибонлик, яхшилик кўрадилар, диллари асло жароҳат азобини сезмайди, ўқиниш ҳиссига дучор бўлмайдилар. Оилада фарзанд тарбиясининг тўғри йўлга қўйишнинг асосий воситаси унинг маънавий оламида эътиқодни шакллантиришдир.

Оилаларда болаларга тарбия беришда ота-онанинг намунаси, уларнинг илмга бўлга иштиёқи, китобсеварлиги, оилавий ишларига жавобгарлиги, иш юритиши, ўғил болаларга нисбатан отанинг, қизларга эса онанинг устозлик раҳнамолик ишлари асосий ўринни эгаллайди.

ЗМІСТ / СОДЕРЖАНИЕ

ГЕОГРАФІЯ І ГЕОЛОГІЯ / ГЕОГРАФИЯ И ГЕОЛОГИЯ

Євген Іванов

ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ ГІРНИЧОПРОМИСЛОВИХ
І ПОСТМАЙНІНГОВИХ ЛАНДШАФТНИХ СИСТЕМ 5

Наталья Якимовец

ДИНАМИКА ЛЕСНОГО РАСТИТЕЛЬНОГО ПОКРОВА
МОГИЛЕВСКОЙ ОБЛАСТИ 8

ЕКОЛОГІЯ / ЭКОЛОГИЯ

Владислава Скідан

ЕКО-СУМКА ЗАМІСТЬ ПОЛІЕТИЛЕНОВОГО ПАКЕТУ – НАШ ВНЕСОК
В ЕКОЛОГІЧНО ЧИСТЕ МАЙБУТНЄ 13

ТУРИЗМ І РЕКРЕАЦІЯ / ТУРИЗМ И РЕКРЕАЦИЯ

Наталія Габчак, Лідія Дубіс

САНАТОРНО-КУРОРТНА ТА ОЗДОРОВЧА СФЕРА ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ:
РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ 16

Андрій Мельник, Наталія Яртим

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ДІЯЛЬНОСТІ
ТУРИСТИЧНОГО АГЕНТСТВА 18

ЕКОНОМІКА / ЭКОНОМИКА

Олег Стасишин

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
СУБ'ЄКТІВ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ
МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ 23

МЕНЕДЖМЕНТ І МАРКЕТИНГ / МЕНЕДЖМЕНТ И МАРКЕТИНГ

Валентина Глюзіцька, Тетяна Тарасенко

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ВЕСНА В ХОРОЛЬСЬКОМУ
АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОЛЕДЖІ 26

Ігор Підкамінний

ФЕНОМЕН СТРАТЕГІЇ 29

ЮРИДИЧНІ НАУКИ / ЮРИДИЧЕСКИЕ НАУКИ

Раиса Орсаева

ЖАСӨСПІРІМДЕРДІҢ ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚ БҰЗУШЫЛЫҚТАРЫНЫҢ
АЛДЫН-АЛУ ЖӘНЕ ОНЫҢ ТИІМДІЛІГІ 32

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО / ИСКУССТВОВЕДЕНИЕ

Нафосат Аллабергенава

ИНСОН ТАРАҚҚИЇТИДА МУСИҚАНИНГ ЎРНИ ВА УНИНГ ФАЛСАФИЙ
БОҒЛИҚЛИГИ 38

ПЕДАГОГІКА / ПЕДАГОГИКА

Олександр Білик

ПИТАННЯ ВИБОРУ ПРОГРАМНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ СТВОРЕННЯ
ВІРТУАЛЬНИХ ЛАБОРАТОРІЙ ДЛЯ ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН 40

Олена Ващенко

ХАРАКТЕРИСТИКА ШКІЛЬНИХ ФАКТОРІВ РИЗИКУ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ
НА СТАН ЗДОРОВ'Я МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА 44

Шамсия Исмаилова

ФАРЗАНД ТАРБИЯСИДА АДАБИЇТНИНГ ЎРНИ 48

<i>Майя Нурматова</i>	
БОШЛАНҒИЧ СИНФ МУСИҚА ДАРСЛАРИДА ИНТЕЛЛЕКТУАЛ ҚОБИЛИЯТ ТИЗИМИНИ ЯРАТИШ ЖАРАЁНИ	50
<i>Наталія Пятигорец</i>	
МЕТОДИКА ИММИТАЦИОННЫХ УПРАЖНЕНИЙ В ПЕДАГОГИКЕ	54
<i>Алишер Рахимов</i>	
МУЛТИМЕДИА ТЕХНОЛОГИЯСИДАН ФОЙДАЛАНИШДА ТАРБИЯЛАНУВЧИЛАРНИНГ БИЛИМЛАРИНИ БАҲОЛАШ МЕЗОНЛАРИ	57
<i>Алишер Рахимов</i>	
ПЕДАГОГИКА КОЛЛЕЖИ ЎҚУВЧИЛАРИНИНГ МУСИҚИЙ – ИЖОДИЙ ҚОБИЛИЯТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ УСЛУБЛАРИ	59
<i>Нилуфар Рахимова</i>	
КАСБИЙ МАҲОРАТНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА ФАНЛАРАРО АЛОКАДОРЛИКНИ УРНИ	65
<i>Элина Рахимова</i>	
МУАММОЛИ ЎҚИТИШ ИЖОДИЙ ФАОЛИЯТНИ ҲАМДА УНГА ЭҲТИЁЖНИ ШАКЛЛАНТИРИШ УСЛУБЛАРИ	68
<i>Гулида Рахматуллаева, Майя Нурматова</i>	
БОЛАЛАР МУСИҚА ВА САНЪАТ МАКТАБЛАРИДА ДУТОР СИНФИДА ТЕХНИК МАҲОРАТНИ ОШИРИШ УСЛУБЛАРИ	72
<i>Людмила Шинкаренко</i>	
ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ПРОГРАМУВАННЯ	75
<i>Людмила Штефан, Катерина Артемова</i>	
ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ЯК НАУКИ	79
ПСИХОЛОГІЯ / ПСИХОЛОГИЯ	
<i>Ольга Андрощук</i>	
ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ	83
<i>Мухайя Джуманиязова, Эркин Искандаров</i>	
TA'LIM JARAYONIDA O'QUVCHILARNI KASBGA YO'NALTIRISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI	86
<i>Мухайя Джуманиязова, Нилуфар Исмоилова</i>	
MILLIY O'Z-O'ZINI ANGLASH – MILLIY O'ZIGA XOSLIKNI SAQLASH OMILI SIFATIDA	89
<i>Мухайя Джуманиязова, Холида Ражапова</i>	
TA'LIM JARAYONIDA O'QUVCHILARNI MILLIY QADRIYATLAR ASOSIDA TARBIYALASHNING PSIXOLOGIK MONIYATI	92
<i>Лідія Новоселецька</i>	
АРХЕТИПИ В ЕЛЕМЕНТАХ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА – ПСИХОЛОГІЧНЕ ПІДГРУНТЯ ПРОЕКТУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО	96
<i>Нодира Тажиева</i>	
O'QUVCHILAR IJTIMOIYLASHUVIDA YANGI PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK OMILLARNING NAZARIY ASOSLARI	99
СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ / СОВРЕМЕННЫЕ ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ	
<i>Луиза Набиуллина, Юлдуз Усмоналиева, Гулчехра Маллаева</i>	
МЕСТО И РОЛЬ ИКТ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧИТЕЛЯ В ОБРАЗОВАНИИ	102

<i>Гулбахор Темирова, Гулчехра Маллаева, Нодира Юсупова</i> SIEMENS NX АВТОМАТЛАШТИРИЛГАН ЛОЙИҲАЛАШ ТИЗИМИ ВА УНИНГ АФЗАЛЛИКЛАРИ	103
ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ / ФИЗИКО-МАТЕМАТИЧЕСКИЕ НАУКИ	
<i>Наталія Журавська</i> ВИКОРИСТАННЯ ІКТ НА ЗАНЯТТЯХ МАТЕМАТИКИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ	105
ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І ПРОФЕСІЙНИЙ СПОРТ / ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА И ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЙ СПОРТ	
<i>Джахангир Батыров</i> ОБЩАЯ ФИЗИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА БАСКЕТБОЛИСТОВ	109
<i>Хуришида Бекманова, С.Бекманова</i> LISMONIY TARBIYA SOHASIDA ELEKTRON DARSLIKLAR ASOSIDA O'QUV JARAYONINI TASHKIL QILISH	111
<i>Хуришида Бекманова</i> O'ZBEKISTONDA XOTIN-QIZLARNI SPORTGA JALB QILISH	114
<i>Хуришида Бекманова</i> ОРГАНИЗАЦІЯ ДЕТСКОГО СПОРТА В УЗБЕКІСТАНЕ	117
ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ / ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ	
<i>Абдихаким Аликулов</i> СВОЕОБРАЗИЕ ПРИЗНАКОВ СИСТЕМЫ НОМИНАТИВОВ АТМОСФЕРНЫХ ЯВЛЕНИЙ В УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКЕ	120
<i>Зухро Ашурова</i> МЕТОДИКА ПРЕЗЕНТАЦИИ И АКТУАЛИЗАЦИИ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ С КОМПОНЕНТОМ «ЦВЕТООБОЗНАЧЕНИЕ» В ПРОЦЕССЕ ПРЕПОДАВАНИЯ НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКА	122
<i>Нина Курасова</i> РАССКАЗ Ю.БУЙДЫ «ХИМИЧ»: СТРУКТУРА ТЕКСТА	125
<i>Сусанна Мамадалиева</i> СЛОВООБРАЗОВАНИЕ И ИХ ПРОИСХОЖДЕНИЕ В РАЗЛИЧНЫХ ЯЗЫКАХ	127
<i>Клара Мирзаева</i> ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИЕ ЕДИНИЦЫ В ТВОРЧЕСТВЕ И.А.ГОНЧАРОВА	130
<i>Баходир Муратов</i> СИСТЕМА ЗАДАНИЙ ПО ОБУЧЕНИЮ ПАДЕЖНЫМ ОКОНЧАНИЯМ ИМЕН СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ В 6 КЛАССЕ УЗБЕКСКОЙ ШКОЛЫ	132
<i>Тетяна Онопрієнко</i> СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТРОПЕІЧНИХ ЗАСОБІВ В ІДЮСТИЛІ ДЖОНА ФАУЛЗА	135
<i>Дилфуза Пардаева</i> ЖЕНСКИЕ ОБРАЗЫ В РОМАНЕ «ОТЦЫ И ДЕТИ»	138
<i>Марія Половкович</i> ЧОТИРИ АСПЕКТИ СИНТАКСИСУ В КУРСІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	141
<i>Баходир Сулайманов</i> ИНОЯЗЫЧНЫЕ ЗАИМСТВОВАНИЯ В СИСТЕМЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ ЭПОХИ ПЕТРА I	143
<i>Баходир Сулайманов</i> ОТРАЖЕНИЕ ВОСТОЧНОЙ ЛЕКСИКИ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ А.С.ПУШКИНА	148
<i>Jakhongir Tursunov</i> GRAMMATICAL FUNCTION OF PHRASAL VERBS IN ENGLISH SENTENCES	153

<i>Хуршид Убайдуллаев</i> NEMIS TILI FRAZEOLOGIK BIRLIKLARINING O'ZBEK TILIDA IFODALANISHI	157
<i>Анна Убоженко</i> ИНТЕНФЕРЕНЦИЯ В РУССКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ ЖИТЕЛЕЙ СОВРЕМЕННОГО УЗБЕКИСТАНА	159
<i>Диляфруз Халикова, Гулизар Абдусаломова</i> ПРОБЛЕМА ПОНИМАНИЯ ТЕКСТА В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ И УРОВНИ ЯЗЫКОВОЙ ОБРАБОТКИ	161
<i>Луиза Халилова</i> АНГЛОЯЗЫЧНЫЕ ЗАИМСТВОВАНИЯ В СОВРЕМЕННОМ РУССКОМ ЯЗЫКЕ	164
<i>Луиза Халилова</i> ЭПИТЕТЫ В ТЕКСТАХ М. И.ЦВЕТАЕВОЙ	166
<i>Zilola Xodjayeva</i> MOTIV VA MOTIVATSIYA ATAMALARIGA PSIXOLOGIK TASNIF	167
<i>Khusnora Kholikova, Surayo Kurbanova</i> THE ADEQUACY IN USING GAMES	170
<i>Khusnora Kholikova, Surayo Kurbanova</i> ПРИНЦИПЫ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ВИДО-ВРЕМЕННЫХ ФОРМ В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ТЕКСТЕ	171
ТЕХНІЧНІ НАУКИ. ТРАНСПОРТ / ТЕХНИЧЕСКИЕ НАУКИ. ТРАНСПОРТ	
<i>Афдандил Вардияшвили, Комил Холов, Муслим Муродов, Асфандиёр Вардияшвили</i> УРАВНЕНИЕ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ ТЕМПЕРАТУРЫ В ТЕПЛИЧНОМ ГРУНТЕ ПРИ ОБОГРЕВЕ ДЫМОВЫМИ ГАЗАМИ	174
ОХОРОНА ПРАЦІ І БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ / ОХРАНА ТРУДА И БЕЗОПАСНОСТЬ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ	
<i>Людмила Малинівська</i> ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ	177
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ / СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ	181